

Nález Ústavního soudu ČR ve věci omezení příspěvku na úhradu volebních nákladů v kontextu připravované změny volebního zákona

Vojtěch Šimíček

Ústavní soud České republiky rozhodl dne 13.10. 1999¹ o zrušení části ustanovení § 85 druhé věty zákona č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů (dále jen „volební zákon“), jež zní: „která ve volbách získala nejméně tři procenta z celkového počtu platných hlasů“. Protože se podle našeho názoru jedná o velmi zásadní rozhodnutí, jehož důležitost v podstatné míře přesahuje význam jednotlivého nálezu, považujeme za vhodné se jím blíže zabývat. Tento nález totiž není podstatný pouze svým samotným obsahem, nýbrž neméně významná je i doba, v níž byl vydán.

V následujícím textu proto čtenáře nejprve seznámíme s obsahem předmětného nálezu a poté se budeme zabývat jeho formální i obsahovou analýzou, a to zejména z hlediska kontextu stávajících úvah o případné změně volebního zákona.

1. STRUČNÝ OBSAH NÁLEZU

Návrh na zrušení citovaného ustanovení volebního zákona podala politická strana Demokratická unie. Protože tento subjekt přirozeně nepatří mezi subjekty, které jsou k podání návrhu na zrušení zákona obecně aktivně legitimovány², musel využít cesty, kterou skýtá ustanovení § 74 zákona o Ústavním soudu.³ Podle tohoto ustanovení může být spolu s ústavní stížností podán návrh na zrušení zákona nebo jeho částí, „jejichž uplatněním nastala skutečnost, která je předmětem ústavní stížnosti, jestliže

podle tvrzení stěžovatele jsou v rozporu s ústavním zákonem nebo mezinárodní smlouvou podle čl. 10 Ústavy“. To prakticky znamená, že Demokratická unie musela vyvolat nějaké řízení, v němž by bylo napadené ustanovení volebního zákona uplatněno.

Toho se jí podařilo docílit tím, že požádala Ministerstvo financí ČR o vyplacení příspěvku na úhradu volebních nákladů ve výši 7.778.790 Kč, který by jí náležel v případě, že by napadené ustanovení neomezovalo výplatu předmětného příspěvku ve výši 90 Kč za jeden hlas jenom na ty subjekty, které ve volbách do Poslanecké sněmovny obdržely více než 3% platných hlasů. Ministerstvo financí navrhovatelce dopisem sdělilo, že jí tento příspěvek nemůže být s ohledem na citované ustanovení vyplacen, neboť ve volbách nepřekročila zákonem stanovenou hranici ve výši tří procent odevzdaných hlasů. Proto Demokratická unie podala proti tomuto rozhodnutí ústavní stížnost, spojenou s návrhem na zrušení citovaného ustanovení volebního zákona.

Príslušný senát Ústavního soudu konstatoval, že podmínky ustanovení § 74 zákona o Ústavním soudu byly splněny a proto řízení o ústavní stížnosti přerušil a předložil plénu tu část návrhu, brojící proti části ustanovení § 85 volebního zákona. Plénum Ústavního soudu ve zkoumaném nálezu napadenou část volebního zákona zrušilo, a to zejména z následujících důvodů.

A) Ústavní soud v první řadě vycházel z nutnosti zvážení vztahu mezi dvěma rozpornými aspekty volební soutěže politických stran: požadav-

¹ Nález sp. zn. Pl. ÚS 30/98, publikován v č. 243/1999 Sb..

² Srov. ustanovení § 64 odst. 1 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu ve znění pozdějších předpisů.

³ Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu ve znění pozdějších předpisů.

ku *svobodné volební konkurenci politických stran za rovných podmínek a požadavku schopnosti zákonodárského sboru přijímat rozhodnutí na základě formace politické většiny*. Ústavní soud dospěl k závěru, že oba tyto požadavky je nutno respektovat citlivě a vyváženě a že je proto plně namístě do právní úpravy volebního procesu i do úpravy postavení politických stran začleňovat některé integrační stimuly⁴ (např. zejména tzv. uzavírací klausule), to však pouze ze závažných důvodů a v míře nezbytné pro formaci politické vůle lidu. V konfrontaci obou těchto požadavků nicméně „požívá vyšší ústavní ochrany právě princip volné soutěže politických stran.“

B) Ústavní soud dále zdůraznil, že omezení příspěvku pro výplatu předmětného příspěvku nelze hodnotit izolovaně, nýbrž toliko v souhrnu výsledného efektu všech ostatních integračních faktorů. Zatímco totiž např. uzavírací klausule působí přímo a primárně až v systému rozdělování mandátů a její vliv na vstup politických stran do volební soutěže je pouze nepřímý, působí volební kauce jako apriorní nástroj integrace. Tím v České republice „dochází k takové kumulaci ekonomických překážek pro samotnou účast malých stran ve volební soutěži, jež nemá obdoby v žádném ze států Evropské unie s volebním systémem poměrného zastoupení.“

C) Princip volné soutěže politických stran zahrnuje povinnost státu respektovat rovnost šancí těchto stran. „Procentuální omezení pro výplatu příspěvku na úhradu volebních nákladů politických stran nesmí být produktem libovůle anebo vhodnosti posuzované pouze z hlediska zájmů etablovaných stran.“ Při úhradě nákladů na volební boj musí být (v souladu s judikaturou Spolkového ústavního soudu) zohledněny zásadně všechny strany, jež se volebního boje účastnily a smyslem volebního příspěvku nesmí být omezení volnosti volební soutěže, ale zajištění její vážnosti.

D) Proto Ústavní soud ze všech uvedených důvodů konstatoval, že je věcí zákonodárského sboru, aby – při existenci volebních kaucí – ponechal i určitou hranici pro výplatu předmětného příspěvku, to však přibližně pouze ve výši 1% a toliko jako *důkaz vážnosti úmyslů stran*.

2. ANALÝZA NÁLEZU

2.1 PROCESNÍ ASPEKTY NÁLEZU

Z procesně právního pohledu tento náález obsahuje především dva velmi zajímavé momenty.

V první řadě se vyjadřuje k otázce, zda právo politické strany podat ústavní stížnost se týká jen čl. 87 odst. 1 písm. j) Ústavy, podle něhož Ústavní soud rozhoduje „o tom, zda rozhodnutí o rozpuštění politické strany nebo jiné rozhodnutí týkající se činnosti politické strany je ve shodě s ústavními nebo jinými zákony“ nebo zda má politická strana aktivní legitimaci i k podání „normální“ ústavní stížnosti podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy. Poslanecká sněmovna (jako účastník řízení) totiž ve svém vyjádření k návrhu vyjádřila názor, že Demokratická unie k podání předmětného návrhu není vůbec oprávněna, neboť politická strana prý může podat návrh k Ústavnímu soudu jen v případě jejího rozpuštění nebo jiného rozhodnutí orgánu veřejné moci, které se dotýká její činnosti a proto jiný právní důvod pro aktivní legitimaci politické strany není dán. Podotýkáme, že tento (zjevně nesprávný) názor již dříve vyslovil i samotný Ústavní soud, když judikoval, že „politická strana je oprávněna podat svůj návrh jen v případech přesně určených, tj. toliko v případech jejího rozpuštění nebo jiného rozhodnutí (orgánu veřejné moci) dotýkajícího se její činnosti, je-li takové rozhodnutí v rozporu s ústavními nebo jinými zákony, protože jiný právní důvod pro aktivní legitimaci politické strany pro řízení ve smyslu druhého oddílu hlavy druhé zákona o Ústavním soudu současná právní úprava nezná a též vzhledem k tomu, že především znění ústavního předpisu je zcela jednoznačné (a přirozeně kogentní), je zřejmé, že jeho obsah nelze nad daný rámec výkladem rozšiřovat, resp. extenzivním výkladem zastírat jinak (pro jiné subjekty) přípustný důvod jiný, zejména pak ne ten, který svědčí jiným právním subjektům, mezi něž však politická strana podle zákona nepatří.“⁵

K tomuto právnímu názoru Ústavní soud v odůvodnění předmětného nálezu jednoznačně – a podle našeho názoru jediné správně – uvedl, že „ustanovení o okruhu oprávněných osob pro podání ústavní stížnosti není dotčeno, ale pouze doplněno o § 73 zákona o Ústavním soudu, který upravuje

⁴ Vztahem mezi prvky integrace a dezintegrace ve volebním procesu se Ústavní soud podrobněji zabýval zejména v odůvodnění nálezu, týkajícího se otázky ústavnosti omezovací uzavírací klausule. Srov. náález sp. zn. Pl. ÚS 25/95, *Ústavní soud ČR: Sbírka nálezu a usnesení*, sv. 7, C.H. Beck, Praha, 1997, str. 251 a násl.

⁵ Srov. usnesení sp. zn. III. ÚS 197/96, in: *Ústavní soud ČR: Sbírka nálezu a usnesení*, sv. 6, C.H. Beck, Praha, 1997, str. 571.

speciální případ rozpuštění politické strany anebo jiného rozhodnutí státní moci, jež se týká činnosti politické strany.“ Jinak řečeno, tímto právem podávat „speciální ústavní stížnosti“ není nijak omezeno právo politických stran podávat „obecné“ ústavní stížnosti stejně jako každá jiná fyzická nebo právnická osoba podle příslušných zákonných ustanovení. Opačný názor odporuje samotné právní podstatě politické strany jakožto soukromoprávní korporace s vlastní právní subjektivitou.

Druhý zajímavý moment představuje skutečnost, že Ústavní soud se návrhem zabýval věcně, přestože ve své podstatě směřoval toliko proti sdělení (dopisu) Ministerstva financí. Podle ustanovení § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu totiž musí ústavní stížnost směřovat proti zásahu orgánu veřejné moci, jímž může být buď rozhodnutí, opatření nebo „jiný zásah“. Sdělení ministerstva v tomto případě zjevně nebylo možno považovat za rozhodnutí (nerozhodovalo se jím totiž autoritativně o právech či povinnostech navrhovatelky) a pochybnosti máme i o tom, zda se jednalo o „opatření“ či „jiný zásah“. Podle našeho názoru totiž je třeba vycházet z toho, zda nárok na vyplacení příslušné částky na úhradu volebních nákladů na základě výsledku voleb do Poslanecké sněmovny vznikl či nikoliv, neboť podle toho existuje či neexistuje zákonný nárok na vyplacení této částky, o čemž Ministerstvo financí nemohlo rozhodovat, nýbrž pouze toto vyplacení realizovat nebo naopak nerealizovat – a právě této skutečnosti se týkalo předmětné sdělení.

Proto se domníváme, že procesně právně „čistší“ způsob, na jehož základě navrhovatelka mohla iniciovat podání k Ústavnímu soudu v uvedeném smyslu, bylo nejprve podat soudní žalobu proti České republice (zastoupené Ministerstvem financí) o vyplacení příslušné částky volebního příspěvku, proti negativnímu rozsudku v této věci uplatnit opravný prostředek, vyčkat pravomocného rozhodnutí o něm a teprve poté podat ústavní stížnost spojenou s návrhem na zrušení části volebního zákona podle ustanovení § 74 zákona o Ústavním soudu.⁶

V daném případě nicméně Ústavní soud postupoval značně neformálně a extenzivně, když se přesné specifikaci právní povahy sdělení Ministerstva financí v podstatě vyhnul a uvedl, že se jedná

o „odmítnutí vzneseného požadavku“ a proto ani „není tolik podstatné, zda šlo o formální věcné zamítnutí žádosti anebo prostě jen o ‚opatření‘ nebo ‚jiný zásah‘ orgánu veřejné moci.“ K tomu dodejme, že takovýto značně neformální a extenzivní přístup je v dosavadní judikatuře Ústavního soudu velmi ojedinělý a nedá se důvodně předpokládat, že by se ve větším měřítku mohl prosazovat i v budoucnu.

2.2 OBSAHOVÉ ASPEKTY NÁLEZU

Z obsahového hlediska považujeme za významné zejména následující aspekty zkoumaného nálezu Ústavního soudu.

A) V první řadě se v něm Ústavní soud zásadním způsobem vyslovil k otázce politické rovnosti šancí. Ve shodě s A. Kießlingerem (který vychází zejména z judikatury německého Spolkového ústavního soudu) můžeme politickou rovnost šancí obecně charakterizovat jako „otevřenou možnost dnešní politické menšiny stát se politickou většinou zítřka.“⁷ Přitom politická rovnost šancí má objektivní i subjektivní funkci, kdy úkolem objektivní funkce je garantovat svobodný a otevřený proces demokratického vytváření vůle a smysl subjektivní funkce spočívá v právu materiálně spravedlivé účasti na procesu vytváření politické vůle (tamtéž, str. 166). V souzené věci se jednalo o interpretaci práva na rovnost šancí ve volební soutěži podle čl. 5 Ústavy a čl. 22 Listiny základních práv a svobod, které znamenají základní záruky politické plurality a otevřenosti politického systému, přičemž tyto záruky se týkají *kolektivního práva* politických sil (politických stran), nikoliv individuálního práva např. jednotlivých voličů.

V souladu s judikaturou německého Spolkového ústavního soudu⁸ se Ústavní soud ČR v odůvodnění předmětného nálezu ztotožnil i s myšlenkou, že ze striktního principu rovnosti politických šancí jsou legitimní určité výjimky. V tomto případě kritériem pro tuto výjimku nemůže být další integrace, nýbrž toliko *vážnost úmyslu participace na volebním boji*. A. Kießlinger v této souvislosti diferencuje mezi tzv. interními a externími výjimkami, přičemž výjimku, o níž hovoří Ústavní soud ČR, je nutno zařadit mezi výjimku *externí*, a to tzv. výjimku *fiskální*, kdy se stát přirozeně brání proti tomu, aby někte-

⁶ V tomto případě mohlo ostatně dojít i k tomu, že podle čl. 95 odst. 2 Ústavy ČR by mohl již samotný obecný soud, který by v této věci rozhodoval, přerušit řízení a podat návrh Ústavnímu soudu na zrušení části příslušného zákonného ustanovení volebního zákona, pokud by dospěl k názoru, že je protiústavní. O této variantě se Ústavní soud v odůvodnění předmětného nálezu zmínil, avšak ve značně odlišném kontextu.

⁷ A. Kießlinger, *Das Recht auf politische Chancengleichheit*, Baden-Baden, 1998, str. 16.

⁸ „Německou inspirací“ se Ústavní soud zcela správně netajil a např. výslovně citoval rozhodnutí Spolkového ústavního soudu (Entscheidungen, sv. 24, str. 300 a násl.), jímž byla z obdobných důvodů jako protiústavní zrušena hranice 2,5% platných hlasů při volbách do Spolkového sněmu pro výplatu volebního příspěvku a v duchu tohoto judikátu byla později tato hranice legislativní formou stanovena na 0,5% v případě spolkových a na 1% v případě zemských voleb.

ré veřejné služby byly zneužívány k jiným než čistě politickým účelům.⁹

B) Výše uvedené výjimky z obecného principu rovnosti politických šancí je však nutno interpretovat maximálně restriktivně. Jak totiž Ústavní soud uvedl, procentuální omezení výplaty příspěvku na úhradu volebních nákladů nesmí být produktem libovůle nebo účelnosti. Tento názor Ústavního soudu je zejména v souladu s čl. 4 odst. 4 Listiny základních práv a svobod, podle něhož při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod musí být šetřeno jejich podstaty a smyslu a takový omezení nesmějí být zneužívána k jiným účelům, pro které byla stanovena a také v souladu s obecně platným principem, podle něhož do základních práv lze zasahovat toliko v nezbytně nutné míře a pouze v omezených případech.

C) Nemůžeme dále přehlédnout, že Ústavní soud v předmětném nálezu (nepřímo) využil možnosti podrobit relativně zřejmé kritice i stávající úpravu volebních kaucí. Výrazně totiž od sebe odlišil dva integrační prvky v právní úpravě volebního procesu – uzavírací klausuli a volební kauci, přičemž konstatoval, že uzavírací klausule má účinky *a posteriori*, přičemž „jistě omezení diferenciace při rozdělování mandátů je přípustné, jde-li o minimální zásah, umožňující vznik sněmovny schopné plnit své ústavní funkce.“ Účinky volební kauce však působí *a priori*, takže se ve svojí podstatě jedná o předběžný zásah do svobody vstupu do volební soutěže, zřetelně působící *a priori* na rovnost volebních šancí. Ústavní soud volební kauci dokonce výslovně označil za „jakousi ‚pokutu‘ ve výši 1.600.000 Kč za prostou účast ve volební soutěži.“¹⁰ Souběžná existence volební kauce vedle omezení výplaty příspěvku na úhradu volebních nákladů proto byla jednou z rozhodujících příčin konečného verdiktu Ústavního soudu v této věci.

Přestože se Ústavní soud již otázkou ústavnosti volebních kaucí formou nálezu zabýval¹¹ a jedná se proto o *res iudicatae*, jíž se podruhé věcně zabývat nemůže a příslušný návrh v tomto směru by musel být odmítnut jako nepřipustný (§ 35 odst. 1 zákona

o Ústavním soudu), může zkoumaný nález – z hlediska argumentace ohledně volebních kaucí – výrazně posílit spekulativní názor, že pokud by Ústavní soud nerozhodoval o ústavnosti volebních kaucí bezprostředně před konáním voleb, čímž by v konečném důsledku mohli zpochybnit jejich výsledek, pravděpodobně by volební kauce jako protiústavní zrušil.¹² Jinak by totiž bylo možno tuto výše naznačenou názorovou změnu vysvětlit pouze názorovým vývojem samotného Ústavního soudu. V každém případě by však zákonodárce v souvislosti se zvažovanými změnami volebního zákona měl i k tomuto názoru Ústavního soudu přihlédnout a důkladně posoudit, zda není namíste úplné zrušení volebních kaucí nebo jejich podstatná změna (např. snížení).

D) Je obecně známo, že v důsledku tzv. opoziční smlouvy se v současnosti intenzivně připravuje novela volebního zákona, přičemž její podstatou má být záruka stabilnějšího politického uspořádání v tom smyslu, že by měly být posíleny většinové prvky při volbách do Poslanecké sněmovny. Z politických důvodů je zřejmě již „pohřbena“ varianta ústavní změny volebního systému do Poslanecké sněmovny ze systému poměrného zastoupení na systém většinový, v úvahu proto zřejmě připadají zejména tři okruhy (samostatně či kumulativně) možných návrhů: změna volební formule, zvýšení počtu volebních krajů a snížení počtu poslanců Poslanecké sněmovny.

Protože autorovi tohoto článku z pochopitelných důvodů nejsou známy podrobnosti návrhů těchto změn, připravovaných v tajemném příšeří stranických sekretariátů dvou nejsilnějších stran a dosud podrobených nejvyššímu stupni utajení, nemůže se k nim ani konkrétněji vyjadřovat. Nicméně všechny případné návrhy mají jeden společný rys: budou se snažit o posílení většinových (integračních) prvků v rámci volebního procesu. Právě v tomto kontextu je však nutno si uvědomit význam zkoumaného nálezu Ústavního soudu a skutečnost, že ho vydal zrovna v této době. Jestliže totiž je připravován návrh jednoznačně stranici faktickému omezení politické plurality a rovnosti šancí a jeho úkolem

⁹ Mezi *interní* výjimky zařadil (1.) přednost individuálního práva na rovnost šancí před právem kolektivním a (2.) ochranu menšin. Mezi *externí* výjimky uvádí (1.) možnost státu zakázat v zákonem taxativně stanovených případech politické strany, (2.) omezení rozptřičenosti stran a volebních klubů, (3.) fiskální zájmy a (4.) existenci kolidujících základních práv. Srov. pozn. č. 7, str. 133 a násl.

¹⁰ K tomu je nutno doplnit, že tato „pokuta“ bude s účinností ústavního zákona o zřízení vyšších územně samosprávných celků podstatně vyšší, neboť se počet volebních krajů automaticky zvýší z dosavadních osmi na čtrnáct. Tato „pokuta“ tedy bude (v rámci celé České republiky) činit 2.800.000 Kč, což znamená ještě podstatně výraznější znevýhodnění „malých stran“ než tomu bylo dosud.

¹¹ Srov. nález sp. zn. Pl. ÚS 3/96, in: *Ústavní soud ČR: Sbírka nálezů a usnesení*, sv. 5, C.H. Beck, Praha, 1997, str. 315 a násl.

¹² Nelze totiž v této souvislosti přehlédnout, že pro zrušení volebních kaucí jako protiústavních hlasovalo již v roce 1996 osm soudců (tzn. většina, nikoliv však kvalifikovaná), pro zamítnutí návrhu sedm soudců.

je posílení schopnosti zákonodárského sboru přijímat rozhodnutí na základě formace politické většiny, vyslovil v předmětném nálezu Ústavní soud jasně, že „takové integrační zásahy zákonodárce jsou obecně pokládány za ústavně legitimní, pokud se uskutečňují v míře nezbytně nutné pro formaci politické vůle lidu, potřebné pro přijímání rozhodnutí ve voleném sboru a pokud tyto úpravy ve svém celku příliš nenarušují skutečný obraz politické vůle voličů vyjádřený jejich hlasováním, neboť v konfrontaci obou těchto požadavků požívá vyšší ústavní ochrany právě princip volné soutěže politických stran.“

Podle našeho názoru tedy představuje citovaný nálezh jakýsi výstražně zdvižený prst Ústavního soudu, který v něm jednoznačně (byť nepřímou) vyslovil i názor, že jakákoliv úprava (a tedy i změna) volebního zákona musí respektovat uvedené principy a nesmí být produktem politické účelovosti nejsilnějších politických stran. Jak totiž publikoval soudce Ústavního soudu V. Ševčík, „nad současný stav další zpřísňování podmínek pro vstup politických stran do Parlamentu (a tím vyloučení menších stran z účasti na moci) za podmínek tak či onak zabudovaných do pravidel ztěžujících získání mandátu by významným a nežádoucím způsobem nejen zúžilo rozhodující politické spektrum (odrážející konečnou politickou rozvrstvení společnosti), a tak by – přímo i nepřímou – omezovalo vůli vlastního suveréna, a to zcela zřetelně již nad ústavní rámec.“¹³

3. JAK DÁLE?

Na zkoumaný nálezh Ústavního soudu by měla navázat legislativní změna (podobně jako tomu bylo v uvedeném případě ve SRN), která by spočívala ve stanovení nové procentní hranice pro výplatu příspěvku na úhradu nákladů volebních výdajů ve volbách do Poslanecké sněmovny, pohybující se – v souladu s nálezem – přibližně kolem hranice 1%. Toto je minimální změna, která by měla být učiněna. Kromě toho si však lze představit i možné přehodnocení celého stávajícího systému přímého státního financování politických stran, jež by tento problém analyzovalo komplexně a přihlédlo by např. i ke skutečnosti, že voleb do Senátu se příspěvek na úhradu volebních nákladů netýká vůbec nebo že by příčinným způsobem mělo být regulováno i financování voleb do krajských zastupitelstev. V každém případě by ale případné změny volebního zákona měly

důsledně respektovat nejen dikci, nýbrž i ideu zkoumaného nálezu a neměly by podstatným způsobem omezovat princip politické plurality.

Je také důležité, že formou nálezu Ústavní soud vnesl „jasno“ i do otázky zásadního obecného významu, když vyslovil právní názor o přípustnosti podávání „obecných“ ústavních stížností i politickými stranami a tím prolomil své citované usnesení předchozí. Pokud by totiž v budoucnu tento svůj právní názor hodlal Ústavní soud změnit, muselo by k tomu dojít formou stanoviska, s nímž by musela vyslovit souhlas většina nejméně devíti soudců pléna (§ 13 zákona o Ústavním soudu), což zřejmě není pravděpodobné.

Závěrem si dovoluujeme vyslovit přání, aby se alespoň s tímto nálezem politická elita důkladně seznámila a dokázala jej ve vlastní činnosti respektovat a aplikovat tak, aby nepopřela jeho skutečný smysl.¹⁴

SUMMARY

Dieser Artikel befasst sich mit der Entscheidung des tschechischen Verfassungsgerichts über die Beschränkung der Wahlkampfkostenerstattung vom 13. Oktober 1999. Im ersten Teil dieses Artikels beschreibt der Autor kurz den Inhalt dieser Entscheidung und im zweiten Teil analysiert das. Diese Analyse unterscheidet die prozessuelle und materielle Aspekte der Entscheidung.

Aus der prozessuellen Sicht ist vor allem wichtig, dass das Verfassungsgericht gerade in dieser Entscheidung die allgemeine Zulässigkeit der Aktivlegitimation der politischen Parteien zur Vorlage der Verfassungsbeschwerden anerkannt hat, weil früher entschieden (umgekehrt) hat, dass die politische Parteien mit dieser allgemeinen Aktivlegitimation nicht verfügen.

Aus der materiellen Sicht sind vier Punkte wichtig. Erstens hat das Verfassungsgericht das Recht auf politische Chancengleichheit definiert; zweitens hat judiziert, dass alle Ausnahmen aus diesem Recht restriktiv interpretiert sein müssen; drittens hat die Rechtsregelung der Wahlkauttionen kritisiert und viertens hat sich indirekt, aber trotzdem ganz klar, zu der aktuellen Diskussion über die Wahlgesetzreformere ausgedrückt.

¹³ V. Ševčík, *Problémy s naší ústavností*, Právník č. 3/1999, str. 210.

¹⁴ Toto přání vyslovujeme pod dojmem informace, že údajně je zvažováno předložení pozměňovacího návrhu k novele zákona o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, podle něhož by příspěvek na úhradu nákladů volebních výdajů byl zcela zrušen a příslušné prostředky ze státního rozpočtu by byly rozděleny mezi tzv. stálý příspěvek a příspěvek na mandát, což by však podle našeho názoru bylo v absolutním rozporu se smyslem citovaného nálezu.